

MIRON CORDUN – IN MEMORIAM

SERGIU I. NICOLAESCU

În ultimii ani, am văzut, din nefericire, mulți, prea mulți scriitori pregătindu-se să moară. Așa l-am „simțit” și pe Miron Cordun pe patul de suferință de la Spitalul „Fundeni”. Era prietenul nostru, prietenul meu, atunci când l-am văzut ca un copac care mai aștepta o ultimă lovitură de secure. Mai spera că această lovitură nu va veni prea curând, că rana adâncă ce i-o făcuse o boală necrușătoare se va închide și își va putea duce la bun sfârșit cartea la care lucra. A mai așteptat puțin, dar într-o dimineață de decembrie a anului 1997 ne-a făcut tuturor cu mâna.

Un gând paradoxal mă urmărește, gând pe care l-am spus și poetului: Miron Cordun a fost, trebuia să fie, un om fericit. Era un bărbat adevărat, stăpân pe soarta și pe talentul lui, tată a trei fete, autor a șapte volume de versuri, bine primite de cititori și de specialiști. Toată viața a fost un om independent, în sens moromețian, a știut ce înseamnă succesul, dar și insuccesul. Pe amândouă le-a înțeles ca atare, fără să fie un fatalist. Miron Cordun va rămâne, cel puțin pentru Argeșul contemporan, poetul emblemă. Trecând, petrecându-se...

Debutul lui Miron Cordun (*Curtea veche*, 1974, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut), a fost unul excepțional, recunoscut ca atare de toți cei care au scris despre această carte. Poetul face parte din așa-numita „generație ‘60”, dar din cauza unor scrupule care țin mai ales de orgoliul talentului pe care l-a șlefuit cu o rigurozitate care cucerește de la primele poeme, debutul său editorial a fost târziu, presupunând o laborioasă „lucrare” pe manuscris. Din această „lucrare” au ieșit versuri emblematice ca în această autocaracterizare: „Și nu sunt decât singur și rupt / și nu mă mai rabdă nici numele, nici / cartea cu care îmi mântui / această îngăduință de zicere. / Copacul cu care am fost zidit / odată ca niciodată, doamne tu / e-atât de singur pe lume, atât de-amară / e frunza lui, frunza...”(*Cordun*). Poetul speră să se transforme în pasăre, să poată cunoaște lumea din înălțimi, totuși gândul lui este tot spre pământ unde crede că va găsi cheia spre decifrarea tainelor lumii: „Mă voi duce pe-o lume

cu lume / voi fi rob, voi fi rege, oricum / peste râpa credințelor voastre / mă voi face pod la un drum / ... / Și porțile mari și grele și vechi / până-n poveste se vor deschide, până-n urmași / ca o-nviere din vieți, ca o femeie / care ucide” (*Lume*).

A doua carte de versuri a lui Miron Cordun, intitulată semnificativ *Serbări* (1975), este un vast poem de jubilație, un cântec neîntrerupt consacrat iubirii, amintirilor din copilărie, sau imnuri de iubire pură, cântate la un diapazon înalt, pătimaș și irevocabil. Dar, primul șoc pe care-l produce asupra cititorului acest cântec neîntrerupt este sintaxa poemelor, o sintaxă care dovedește o cunoaștere a temeilor limbii și în care viața interioară a organului lingvistic mustește de culoare și frumusețe. Poetul nu citează din cronici sau din scripturi, nu forțează, îmbălsămând limbajul de cuvinte uitate, ci într-o zbatere care i-a devenit firească, parcă, scrie el însuși pe palimpseste, pe vechi catagrafii sau descifrează sensurile tainice ale cuvântului, sensuri primordiale, pierdute de-a lungul unei prea îndelungate întrebuițări. Faptele se cunoșteau - și cei care au scris le-au remarcat încă de la prima carte, procesul continuându-se în această a doua carte, poetul nedezmintând cu nimic efortul său anterior, ci, dimpotrivă, adâncindu-l, devenindu-i mai firesc, căpătând un aer de prim-meșteșug, de delicată filigranare, Dacă primul volum era oarecum monoton, uneori neputând descifra puncte de vedere ferme în selecția propusă, *Serbări* este un volum unitar, în care se pot descifra 3-4 teme în jurul cărora s-au cristalizat poeme de certă valoare artistică. În ceea ce privește poemele dedicate tradiției românești, Miron Cordun se înscrie într-o încercare mai largă a poezilor contemporani de a omagia rădăcinile noastre într-un fel, cu alte mijloace poetice. Este cazul să amintim numele lui Ștefan Augustin-Doinaș, Nichita Stănescu sau Ioan Alexandru, poeți care au înțeles că patria nu este numai festiv-colorată, ci și trist-eroică, sau că și aerul, magma, firul de iarbă, izvoarele pot și trebuie să se bucure de glasul poetului.

Miron Cordun a sintetizat acest gând în poemul *Stelă*: „De piatra scrisă aibi temeri, / când se dezbracă de vorbire - / și e ca o femeie - a ta / îngenunchind în prevestire”. Mai evidentă este *La firea fraților Golești*: „Ei erau niște bărbați atât de frumoși / că se rupeau corbii de frunțile lor, / erau niște copii atât de curați / că se spălau apele de tălpile lor”.

A doua temă dominantă a cărții este cea pe care am denumit-o a „amintirilor din copilărie”. Casa, părinții, jocurile satului sau ale copilăriei, amintirile - grupate într-un remarcabil ciclu de nouă poeme - se detașează prin originalitatea imaginilor, prin simplitatea gesturilor personajelor atât de cunoscute, prin nostalgia după o epocă revolută: „Tata vine, bătrân, pe un car / cu roți de pâine uscată, / își pune capul pe prag. Mâine / e duminică, zice, mâine / ne odihnim” (*Vorbe de seară*); „Marii părinți, în rit bătrân / pe cap de zimbru-și dară pruncii, / cu capetele mari să stea / în lege și cuprins; de-atunci

îi / dat cornu-n numele Ion, / întâiul fiu când așezară / și-n Vodă l-au fost dat
când țara / îl au născut a doua oară“ (*Marii părinți*). Remarcabilă este metafora
fugii de frig, convorbirea cu un râu capătă sensul magic al animării unor
elemente ale naturii, ca într-un timp mitic: „Râul se făcea câteodată copil, / îl
luam după noi pe subt poduri. / Uite, pe aici e mai cald, îi spuneam / te poți
odihni, / nu mai ai umbră - / de-asta fugi tu, că ți-e frig” (*Fuga de frig*).

Exclamația „Omule-pomule” dintr-unul din cele nouă poeme ale ciclului
Amintiri provocă, de asemenea, evocarea unui timp magic: „Omule-pomule,
omule-pomule, / cum e soarele? Cu cine se aseamănă? / Mi-aș trage povestea cu
tine, / om care umbli prin lume nebun”. Îndelednicirile mamei sunt pline, de
asemenea, de sunete criptice: „Mama spăla copacii de umbră, / le da ocol cu
umbră, / că vin copiii / și se culcă pe ei / când sunt umbră“ (*Mama*).

Remarcabil este și cel de-al treilea ciclu - al influențelor folclorice prin
intermediul livresc. Mai multe poeme cu titlul *Basm* cuprind momente de
poveste veche, prelucrate cu un meșteșug deosebit. Într-unul apare un împărat-
țăran, ca în unele poeme eminesciene: „Venea împăratul la râu, / bătrân, nebun
- îngăduia / curgerea râului: cunună-se / crai nou la cunună de piatră ! / Venea
împăratul / la râu / ca omu la rude, -ntreba / ce e cu podul, de ce nu-și trece /
apele lui”. (*Poveste*) Într-alt *Basm* este reluat motivul fetei triste care își
așteaptă iubitul: „Tristă erai, și frumoasă. / Se plimbau pomii cu tine/ se culcau
pomii cu tine - / tânără erai, Crăiasă ! / Podul se făcea de aur / când treceai,
râul venea / închinat la fața ta - / te pândeam ca un balaur. / Oh, mă dam cu
capu-n soare: / dă-mi-o, tată,-n creză-mânt ! / Mă repezeam în pământ: / dă-mi-
o, mamă, de aflare !”.

Miron Cordun este și un poet al iubirii fruste, neîngrădite de obstacole
care i-ar știrbi din frumusețea gestului elementar. Prin iubire, poetul se simte
egal cu zeii, dacă nu chiar mai presus, ca orice om care știe și trăiește ceea ce
aceștia, deși ar fi putut ști, nu puteau să împlinească: „Ce văi de frig mai surpă-
n noi / și cui ne duc ? Mă rog pe tine, / femeia mea cu vale caldă / și drept
zidită / printre săni”... „Tu ține focu-aprins pe-aproape / să nu mă sfâșâie din
sogn./ Dă un copac din casa noastră / ne duce-n ochiul lăcrămând / al zeului -
/ dar care zeu ?” (*De dragoste*).

Orgoliul poetului – orgoliul omului care mai ales în iubire își descoperă
propria-i menire – irumpe și în alte versuri de o mare originalitate: „Cuprinde-
mă-n primejdii alte: / oprirea pâinii, darea firii, / roaderea pietrelor pe tron, /
dar lasă-mi, doamnă, luminarea / unei făclii – să mi se vază / numirea numelui
de domn...” (*De dragoste*).

Sunt câteva poeme în aceste *Serbări* care nu se supun nici unei
clasificări: *Omfala, tu nu auzei timpul, Diluviu, Cobra, Temelii, Scris, Cezara*
etc. – fine meditații privind neputința cuvintelor de a acoperi zbuciumul
poetului; sau *1889 și Odă* - omagii pentru Eminescu și Bacovia: „Ardeți foc de

veghe-n turnuri, / de priveghi rămâneți, sfânt: / să se aibe în vedere / de Bacovia trecând” etc.

Al treilea volum, *Duminica pe drumuri* (Ed. Cartea Românească, 1978), este unul al consacării definitive pentru poet, gestul creației are înțelesuri tainic-semnificative, cuvântul scris fiind îndelung cântărit spre a i se descifra sensuri primordiale-uitate, din cauza prea marii „roaderi” cotidiene. Cuvântul este un „fier ros de vedere”, cum se intitulează un poem metaforic-programatic, în care este căutată semnificația bucuriei acestei explorări. Încercarea poetului duce la noi încifrări, numele însuși fiind, ca în vechi mitologii, un simbol, o matrice: „Revin la voirea de gardă / a numelui meu, rătăcit / de veghile vrute (ce alt vad / aveam eu să pun / și ce altă / aflare de lucru ?) / revin cu abatere: dați-mi / un pod/ să mă reped până / la malul de dincolo - / cine știe / ce se mai întâmplă acolo...” (*Voire de lucru*). Prin același cuvânt se mântuie „fiul de lup”, cum se salvează cei care vor fi fost deopotrivă cu basmul, atât de concret în amănuntele sale, dar atât de fabulos-abstract în atmosfera generală: „Ce i se întâmplase fiului de lup? / de cum se rătăcise el prin lume? / se-nvinuia că vremurile se rup, / că nu e-n lumea lui, / în lume cum e. / Suire-n somn: colții creșteau în somn / turnuri și armii și armări de gardă - / mai mult voind să fie luiși domn, / decât domnia lumilor să piardă” (*Prăpădire de lup*). Sensul extinderii cuvântului spre „domnia lumilor” se concretizează în refacerea motivelor din basmele și miturile copilăriei, trecând prin căutările frenetice ale iubirii, până la contestarea măștrilor. Dacă în primele două volume *Curtea veche* (1974) și *Serbări* (1975) tonul general al poeziei era orientat spre căutarea mirajului originalității, *Duminica pe drumuri* este cartea întâlnirii și supunerii acestui miraj, dar și a unei tristeți rezultate din epuizarea misterului: „Iată stă la ușă cel ce vine... / Iar te-ai rătăcit, Miron Cordon ? / Tu, trecutul de copil prin șarpe / despicaț ce umbli de nebun ? // Bântui cu edicte ostenite - / ești învins ori nu mai știi să vii, // fierul despicaț al frunții arde / ruginit ca umbra de făclii. // Cum îți plânge-un ochi, cum râde altul, / trebuie, nu trebuie: ce vrei ? / ți-ai golit hotarele de rude / și tot umbli drumul pe la zei...” (*A doua vedere*). O ființă fantastică, monstruoasă prin inteligență, dar și prin urâtenia proverbială – însemn heraldic, aspirație dar și refuz – unicornul blagian, acceptat în mitologia poetului nostru ca inorog, este poezia ca sens ultim al existenței sale terestre: „Eu inorog era să fiu / și cornul mult mai viu să-mi fie / în casa ta cu timp târziu / și-n prăpădire de trufie. / Dar traiu-n grabă / dar bătrân / de glorie repede purtate, / nu mai am stare să amân / pe viețile de tine date. / Și nici cădere nu mai am / de prea mult frig să sparg peretii / și să te-mping la mine-n neam / frumoasa mea din capul vieții...” (*Inorogul*).

Această excepțională poemă-sinteză este una din cele care pecetluiesc definitiv personalitatea și, poate, destinul unui creator. În asemenea versuri

poetul se poate privi pe sine ca într-o efigie, peste care uitarea nu se va așeza atât de repede.

Cunoscându-l pe poet, ne îngăduim să credem că „răpunerea” va fi numai în folosul propriei sale creații, ca în ciclul „ocazional” (sau, mai degrabă, ocazionat!) *Muzeul imaginar* – ciclul ce ne propune o meditație pe seama străvechilor valori românești aflate, sub imperiul comandamentelor contemporaneității, „în risipire”. Un sat între acoladele unui muzeu este pentru poet un loc unde nu se poate visa, pentru că un asemenea sat este gol și de oameni, și de case, și de cai, dar mai ales de suflet care rămâne moștenire și nu invenție temporară. Nostalgic-solare, poemele din *Muzeul imaginar* sunt meditații metaforice despre destinul unei civilizații multimilenare, care a ferit omul de toate intemperiiile istoriei și ale vieții, asigurându-i permanența: „Că nu poți trece printr-un sat, oriunde ar fi el, fără să îți se facă sete. Și într-un sat numai apa dintr-o fântână te poate feri de sete. Și dintr-o fântână bei și când nu îți-e sete. Că nu știi cum, ne e dat așa, să nu putem trece pe lângă o fântână fără să ne oprim – să potolească ochiul cel de apă pre ochiul cel de foc...”. „Ochiul cel de foc” al poetului se răcorește, răcorind, prin poemele de excelentă ținută din *Duminica pe drumuri*. (Alte „cărți”: *Bacovii*, 1982, *Cartea cu dragoste*, 1985, *Urmările*, 1987, *Cronică de memorii*, 1998).

*

Încercând o sinteză, două ar fi motivele care structurează poezia lui Miron Cordun, strânsă până acum în șapte „cărți”: iubirea și motivul poetului-ziditor de cetăți din cuvinte. Ambele motive au scopul depășirii fricii de necunoscut, de increat și dezordine, de nerecunoaștere a calităților poetului într-o cetate în care iubirea, ca și creația, sunt interzise: „Să-l duceți la rug pe poet, să-l huliți / de necurat lucru’ lui, / că de nimic nu e-n stare, / nici măcar să măture de umbră / curtea împăratului. / Nici măcar să-i facă fiii / buni de zmei, și nici să-i rabde / lui poveștile amare /.../ O, să-i puneți foc, să-i faceți semne / de cenușă la răscruce, / să-nspăimânte, să-mpământe - / că umblă nebună de el / fata împăratului.” (*Edict la Curte*, placheta *Edict*, 1971). Peste toate cele șapte „cărți” plutește un suflu de tapiserie medievală cu scene de iubire spiritualizată, cu personaje stilizate până la obținerea contururilor, culorile dispar în vechimea cântecului truverului. Cântarea este lentă, melodia este foarte bine strunită, dovadă că între aceste „cărți” nu există diferențe esențiale de ton. Poetul este convins că ceea ce face și ceea ce scrie este unic, indiferent câți împărați l-ar asculta și l-ar trimite să măture de umbră curtea. Gloria îi va fi asigurată peste capul împăraților și timpul împărățiilor: „Bolnav de glorie trăia / pe drumul dintre roți și care / poetul cu capul spart, heraldul, / bolnav de glorie trăia / dintru tărâmul celălaltu” (*Glorie*, volumul *Curtea veche*). Pe fiica împăratului o cheamă Omfala, iar despre ea poetul spune: „tu ești urnirea de-ntuner/c din

care luminezi / și sunt”, femininul lui Omphalos, „buricul pământului”, centrul lumii de unde izvorăsc toate, inclusiv această glorie: „Și eu m-aș duce pe cer / ca un paltin, și eu / aș ieși peste casă – / cumpănă pe sub cumpăt să fiu, / soare din soare când e să iasă“ (*Gloria în zori*, volumul *Duminica pe drumuri*). Cunoscând Omphalosul prin Omfala, o dată împlinită gloria, poetul se visează demiurg, zeu printre zei, protector al muritorilor: „Să mai fiu eu norul de lumină / deasupra voastră pogorând / să mai umblu cu nămeții-n brațe / printre voi - / și iar, din când în când / ... / Să mă-mbrac în mantia de gală / a bătrânului poet, venit / printre gărzile de zi, în țara / sfântă ne- / văzut, necunoscut” (*Norul de lumină*).

Alte motive contribuie la definirea personalității poetului. El are în stăpânire un cal, dar nu orice cal, ci un unicorn. Vom prelua doar câteva exemple: „Poetul se purta pe cal - / avea un cal cu corn în frunte / și el credea în acel cal / în acel corn / în acea frunte. / Trecea prin lume nalt, prea nalt / ca-n lumea lui să nu se piardă / și ca dintr-un tărâm în alt / tărâm punea în pod, / un zeu de gardă“ (*Uimire de neumire*). Orgoliul este atât de mare cât talentul, iar talentul fiind un dar cu care s-a născut, nu făcut, poetul se poate compara cu orșicicine, știind că este dinainte învingător. Chiar elementele naturii, printre care și soarele, pot contribui la gloria lui: „Acum, că răsare soarele, că răsare vieața soarelui, mă pot lumina / cu nașterea lui” (*Depărtarea de aproape*, volumul *Urmările*). Poetul-demiurg, indiferent câți „zei-protectori” ar avea pe pământ (evocați în diferite poeme – Eminescu, Bacovia, Botta, Mateiu) rămâne el însuși, în rând cu ei, asumându-și soarta de jerfit întru poezie: „Precum în cer, și pre pământ / vin zeii-n robii lor de gând / ... / Le bat piroane reci în cap / și coarne ce nu-i mai încap / și le dau legi, și le dau arme / rănirea vremilor să darne” (*Căderea cărții de la zei*). În starea de depășire a tragicului, un dialog poet-soare devine firesc: „și i-am zis soarelui, soare / tu nu ești soare din soarele nostru de-acasă, / nu ești ca el nu ești ca el // soarele nostru venea pe jos prin salcâmi / spărgea gardul grădinii intra în curte se așeza / de ziuă ne deschidea porțile / ne da afară din sat / care-ncotro care-ncotro // seara / nu-l mai găseam acasă, pleca, ieșea la drum / trecea drumul se mai uita odată-ndărăt / și o lua pe după dealuri la vale / se ducea / se ducea // așa i-am zis soarelui: soare // dacă nici tu nu ești ca soarele nostru de-acasă / dacă nici tu dacă nici tu” (*Cronică de memorii XXIX*).

Miron Cordun și-a făcut din poezie un mod de a ființa în lume, drumul „leneș” al talentului său asigurându-i un loc aparte în poezia contemporană, în ciuda nereceptării masive de către critica literară.